

O xornalismo furtivo de Álvaro Cunqueiro

Confésabame Alfonso S. Palomares, ex director da Axencia EFE, que do mesmo xeito que se el fose propietario do Faro de Vigo da época, seguramente nunca se lle tivera ocorrido nomear a Álvaro Cunqueiro director, tamén tiña que recoñecer que, pasado o tempo, e con don Álvaro á súa fronte, o decano experimentou unha melloría de calidade que ata se veu reflectida no aumento do número de vendas do periódico e no arranque dun proceso de renovación e posta ao día no que, coa perspectiva que proporciona unha ollada dende esta altura de século, Cunqueiro tivo que ser, por forza, un timonel do máis axeitado: unha elección afortunada, vaia. Iso, por non mentar o ben que lle debeu sentar ao Faro poder presumir de ter por director a un persoaxe egrexio e popular -agás Camilo José Cela Cela, seguramente o escritor galego máis famoso daqueles anos-, que era quen de atraer unha caste lec-

tores entre os que, e don Álvaro estaba certo dese estrano fenómeno, non faltarían os namorados da súa literatura, pero tampouco aqueles que entendesen ren os seus artigos. Xa nolo confirma o seu fillo César Cunqueiro cando di: *"O meu pai nunca rebaixaba o nivel do seu discurso, así estivese falando (e aquí engadimos, escribindo) para un intelectual que para un analfabeto"*.

O da interminábel teima de si Cunqueiro foi ou non xornalista chega ata nós tan fresca como a súa obra. Palomares ten claro, por exemplo, que don Álvaro tiña moi pouco que ver con Miguel Delibes quen, ademáis de literato e xornalista, era un magnífico xestor administrativo. Nunha liña semellante, César Cunqueiro maniféstanos que, salvando esa etapa na que lle tocou dirixir e orgaizar o traballo (xornalístico) no Faro de Vigo, *"todo canto meu pai escribiu nos periódicos é pura e dura literatura"*. *"Basta -razoa César- con escoller calqueira to-*

"A mín o xornalismo foi o que me permitiu poder escribir un artigo sobre calquera cousa en calquer momento" (Álvaro Cunqueiro, 1970)

Salvador Rodríguez

mo dos seus artigos recopilados para decatarse e comprobar que non hai diferenza ningunha entre os seus artigos xornalísticos e as súas obras con maior número de páxinas: toda a obra do meu pai é un inmenso texto no que non hai liñas definidas de argumento e que se caracteriza pola eliminación do tempo ou, se acaso, pola existencia dún tempo circular, anafórico, que non cronolóxico. E esa é a razón pola que os seus artigos son intemporais e poden ser lidos como se fosen escritos onte mália que por eles transcorresen 20, 50 ou 70 anos".

Pola súa banda, César Antonio Molina, un dos máis profundos coñecedores de toda a obra cunqueirán, e particularmente da que deixou escrita nos xornais, sitúa esta parte do seu legado en directa conexión cos de Mariano José de Larra, Gustavo Adolfo Bécquer, Juan Valera, Blanco White e, en xeral, con todos aqueloutros autores que propiciaron que *"dende o século XIX, a mellor literatura escrita en España pasase pola prensa"*.

Fica evidente para Molina que Cunqueiro *"non era un gran informador, nin un bó reporteiro, nen sequera un bó entrevistador, pero si un grandísimo articulista que mesmo brillaba nos territorios da creatividade que nos da erudición...e xa non digamos nos da literatura"*.

Nun dos libros máis completos que se teñen editado sobre a relación entre Álvaro Cunqueiro e o xornalismo -precisamente o que se titula *"El periodismo de Álvaro Cunqueiro"*-, a súa autora, Montse Mera Fernández, realiza unha das máis lúcidas defensas do Cunqueiro xornalista, e faino dende o análise da que foi a súa sección personal máis lonxeira nas páxinas do Faro, *"El Envés"*. Para Mera Fernández, é nesta sección na que Cunqueiro revela *"cunha enorme coherencia o seu xeito de entender o xornalismo e a pretensión de demostrar a posibilidade de levar á práctica as súas ideas sobre a información de actualidade, do envés das noticias que, cada día, facilitan os medios de comunicación"*.

Álvaro Cunqueiro debutou en Faro de Vigo na significativa data

do 25 de xullo de 1950 co artigo *"Tierras hermanas de Galicia y Portugal"* co que, en teoría, encetaba unha serie de textos dedicados a contar -iso si, sen necesidade de moverse de Mondoñedo- as súas presuntas andaiñas viaxeiras, segundo o acordo ao que chegara co director Francisco Leal Insua. Por erro de imprenta, ou polo que sexa, aquel artigo editouse co título da sección cambiado por *"Miño por medio"*, encabezamento que nunca máis volveu a aparecer, substituído por *"Un pasajero en Galicia"*, que era o título que Cunqueiro elixira orixinalmente.

Aquel Alvaro Cunqueiro que *"aterraba"* en Faro era unha figura seriamente *"senalada"* polo dedo acusatorio do réxime. Desposuído do seu carnet de xornalista e fulminantemente despedido do *"ABC"* por razóns que aínda no se deron esclarexado de todo, tan baixas debían estar as súas moral e autoestima naqueles intres que ata lle preguntou a Leal Insua con qué pseudónimo quería que asinase os seus textos. *"Quero que asine como Álvaro Cunqueiro, por suposto"* res-

postoulle un Leal Insua que sómentes levaba un ano na dirección do xornal pero que, e contóullo a Cunqueiro, estaba disposto a abrir un proceso anovador no Faro que comprendía no só súa sinatura do mindoniense retornado, senón tamén as de, entre outros, Otero Pedrayo e Anxel Fole, coa desculpa de reforzar a información cultural do decano.

En 1961, Cunqueiro trasládase a vivir a Vigo e incorpórase á plantilla de redacción de Faro, meses despois de que publicase o seu primeiro *"El Envés"* (*"Una noticia de Italia"*, 25-08-1961), sección que sucedía a outra titulada *"Retratos y paisajes"* e que á súa vez tomara o relevo de *"Un pasajero en Galicia"*, que durou ata 1953.

O acceso de Manuel Cerezales á dirección do xornal propiciou o ascenso de Álvaro Cunqueiro a redactor xefe e coordinador do suplemento de cultura -para o que fichou a Celso Emilio Ferreiro, Ricardo Carvallo Calero e Vicente Risco- e cando Cerezales cesou no seu cargo, don Álvaro, non sen amosar algunhas reticencias persoais previas, aceptou a responsabilidade de coller as rédeas dunha dirección que desempeñou entre febreiro de 1965 e xullo de 1970.

Manuel Blanco Villar (q.e.d.), daquela rexente dos talleres do xornal, lembróume máis dunha vez a economía de palabras coa se despediu don Álvaro aquela derradeira noite como director de FARO DE VIGO. *"Estábamos só nós os dous na redacción -contábame Manolo- e entón el dixo: Vóume!... E marchou"*.